

Arbetsmarknadsdepartementet

Missiv

Institutet för språk och folkminnen insänder härmed remissvar över betänkandet SOU 2026:23 Tolavgift och förbud mot barntolkning.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Malin Ekman Aldén efter föredragning av utredare Vanja Hermele.

Malin Ekman Aldén
Generaldirektör

Arbetsmarknadsdepartementet

Remissvar över betänkandet SOU 2026:23 Tolkavgift och förbud mot barntolkning

Institutet för språk och folkminnen (Isof) har till uppgift att bedriva språkvård och på vetenskaplig grund öka, levandegöra och sprida kunskap om språk och immateriella kulturarv i Sverige.

Isof ska följa tillämpningen av språklagen (2009:600) och genom språkvård, stöd och rådgivning bidra till att språket i offentlig förvaltning är vårdat, enkelt och begripligt. Isof ska även öka, levandegöra och sprida kunskaper om svenska och om de nationella minoritetsspråken samt svenskt teckenspråk. Till Isofs uppgifter hör också att på vetenskaplig grund ge stöd och yttra sig i frågor av språkpolitisk betydelse.

I detta remissvar lämnar Isof synpunkter på de bedömningar och förslag i utredningen om *Tolkavgift och förbud mot barntolkning* som ligger inom Isofs uppdrag. De utredningsförslag och bedömningar som ligger utanför Isofs verksamhetsområden har vi valt att inte kommentera.

Remissvaret grundar sig på kunskapsöversikten [Offentligt finansierad tolkning: villkor, debatt, forskning](#) (Isof, 2026).

Kort sammanfattning av Isofs synpunkter

- **Isof motsätter sig förslaget till lag och förordning om tolkavgift** eftersom det saknas språkvetenskapligt stöd för att tolkavgifter bidrar till det integrationspolitiska målet om att kunskaperna i svenska språket ska öka hos utrikes födda kvinnor och män samt flickor och pojkar med utländsk bakgrund.
- **Isof motsätter sig förslaget att en tolkavgift ska tas ut efter en period om sex år** eftersom det saknas språkvetenskapligt stöd för antagandet att det går att fastställa en sådan generell tidsram. En generell tidsram tar inte hänsyn till de många olika individuella och samhälleliga faktorer som styr vuxna andraspråksinlärares förutsättningar att tillägna sig ett nytt språk.
- **Isof instämmer i förslaget om att undanta de nordiska språken från tolkavgift**, men anser att Sveriges internationella åtaganden gör gällande att undantaget även ska gälla grönländska, färöiska och de samiska språken.
- **Isof instämmer i förslaget om att undanta de nationella minoritetsspråken**, men menar att det finns rättslig grund för undantaget ska gälla samtliga av de nationella minoritetsspråken; finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.
- **Isof instämmer i förslaget att tolkning av svenskt teckenspråk även fortsättningsvis ska vara avgiftsfri.**
- **Isof instämmer i förslaget till förbud mot barntolkning** med stöd i forskning som visar att barntolkning har negativa konsekvenser både för barnets och den vuxnes integritet – liksom för tolkqualiteten.

Isofs synpunkter på utredningens bedömningar och förslag.

1.1 Förslag till lag och förordning om tolkavgift

Isof motsätter sig förslaget till lag och förordning om tolkavgift av tre huvudsakliga skäl.

1. Det saknas språkvetenskapligt stöd för att tolkavgifter bidrar till det integrationspolitiska målet om ökade kunskaper i svenska språket hos personer med utländsk bakgrund.

Det huvudsakliga syftet med utredningens arbete är att det integrationspolitiska målet ska återspeglas i användandet av tolk (Dir. 2025:16). I dagsläget finns inte någon forskning som visar på ett entydigt samband mellan ökad integration och avgiftsbelagd tolkning. Tvärtom visar forskning att offentligt finansierad tolkning kan bidra till just integration genom att möjliggöra kontakter med myndigheter, sjukvård, socialtjänst, rättsväsende och skola.

Inom sociologiskt inriktad forskning ses tolkning som en central samhällelig funktion som bidrar till gemensam förståelse mellan representanter för offentliga verksamheter och enskilda. Inom detta forskningsfält beskrivs tolkning som en demokratisk praktik (Gustafsson m.fl. 2022), en möjlighet att göra sin röst hörd, att förstå det som sägs och att aktivt delta i dialogen med den offentliganställda (Fioretos m.fl. 2020 s.137). Tillgång till kvalificerad tolkning möjliggör exempelvis för föräldrar att delta i utvecklingssamtal i skolan och bidra aktivt till barnets akademiska utveckling (Compton 2020). Sammantaget visar denna forskning att det saknas ett entydigt vetenskapligt stöd för att avgiftsbelagd tolkning leder till ökad integration.

2. Det finns inte heller något stöd i forskning för att det råder brist på incitament för vuxna andraspråksinlärare att lära sig det nya landets språk.

Den centrala utgångspunkten för utredningen ska vara att stärka incitamenten för den enskilda att lära sig svenska (Dir. 2025:16). Det finns inte något stöd i forskning för att det råder brist på sådana incitament. Flertalet studier om vuxna andraspråksinlärare visar tvärtom att motivationen att lära sig det nya landets språk generellt är mycket hög eftersom språket ses som vägen till arbete och delaktighet i samhället (Hyltenstam & Milani 2012, Ortiz m.fl. 2020, Bugge & Hamnes Carlsen 2025). Både drivkrafterna och incitamenten för att lära sig språket är starka eftersom språket ses som ett sätt att bli mer självständig, kunna hitta ett jobb, hjälpa sina barn och på andra sätt bidra till det som är gemensamt i samhället (Ahlgren & Rydell 2020).

3. Det finns inte heller någon vetenskapligt belagd motsättning mellan viljan att lära sig det nya landets språk och tillgång till offentligt finansierad tolkning.

Forskningsstödet för ett samband mellan minskad språkinläring och tolkanvändning är mycket svagt. En studie om hur tolknings- och översättningstjänster påverkar just asylsökandes motivation att lära sig majoritetsspråket visar entydigt att tillgång till tolkning **inte** minskar viljan att lära sig värdlandets språk (Pokorn & Čibej 2018). I studien som består av en enkätundersökning och semistrukturerade intervjuer med informanter från bland annat Syrien, Iran, Afghanistan och Ukraina uttryckte samtliga informanter en positiv inställning till att lära sig det nya landets språk. Tolkanvändning sågs inte som ett alternativ till språkinläring utan som ett tillfälligt stöd i kritiska situationer, exempelvis vid kontakt med myndigheter, sjukvård eller rättsväsende (Pokorn & Čibej 2018 s. 120–121). Resultaten visar att tillgång till offentligt finansierad tolkning varken har negativ inverkan på vare sig viljan eller förmågan att lära sig det nya landets språk.

Det bör också framhållas att även den som har god tillgång till offentligt finansierad tolkning behöver hantera många vardagliga situationer utan tolk. Forskning visar att andraspråkstalare i stor utsträckning övar och utvecklar sitt språk i vardagliga situationer som att handla mat, prata med grannar och använda kollektivtrafik (Hellerman m.fl. 2019). Offentligt finansierad tolkning av enskilda samtal blir därför inte ett hinder för språkinläring utan snarare ett stöd för att offentliga resurser ska kunna användas effektivt.

1.2 Förslag till lag om förbud mot att använda barn som tolk

Isof instämmer i förslaget om förbud mot att använda barn som tolk eftersom både forskning och praktiker vittnar om att barntolkning leder till negativa konsekvenser för barnet, myndigheterna och de personer som barn tolkar åt.

Barntolkning anses särskilt problematisk eftersom anhöriga sällan agerar neutralt. Deras nära relation till den vuxna kan göra att de filtrerar, förkortar eller förvanskar information. Anhöriga och barn kan påverka samtalet genom att ta över kommunikationen eller genom att dölja känsliga uppgifter. Barn som tolkar för sina föräldrar uppfattas som särskilt sårbara och hamnar ofta i lojalitetskonflikter. Att barn tolkar åt anhöriga, oavsett om det sker i skolan, inom vården eller i kontakt med myndigheter, har negativa konsekvenser för barnets och den vuxnes

integritet, men också negativa konsekvenser för tolkkvaliteten (Davidsen m.fl. 2022 s. 1).

9.1 Hinder mot avgift vid tolkning av vissa språk

Isof instämmer i utredningens bedömning att det finns rättsliga hinder mot avgift vid tolkning av vissa språk, men anser att fler språk omfattas av sådana hinder.

Isof instämmer i utredningens bedömning att det enligt Nordiska språkkonventionen (1981) föreligger rättsliga hinder att ta ut en avgift när nordiska medborgare talar danska, finska, isländska eller norska vid kontakt med svenska myndigheter.

Till Sveriges internationella åtaganden hör också Deklarationen om nordiska språk (2024) som betonar vikten av att danska, finska, färöiska, grönländska, isländska, norska (bokmål och nynorska) och de samiska språken ska kunna användas för officiella ändamål i Norden. **Isof menar därför att det i enlighet med Deklarationen om nordiska språk (2024) föreligger hinder att ta ut en avgift även när färöiska, grönländska och de samiska språken används.**

Isof menar även att lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) utgör ett rättsligt hinder mot att ta ut en avgift när de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska används i kontakten med svenska myndigheter.

Detta överensstämmer också med språklagens (2009:600) bestämmelse om att det allmänna har ett särskilt ansvar att skydda och främja de nationella minoritetsspråken och bidra till en mer likvärdig behandling av Sveriges nationella minoritetsspråk.

11.1 Tolkavgift ska tas ut vid tolkning i talade språk

Isof instämmer i utredningens förslag att tolkavgift inte ska tas ut vid teckenspråkstolkning med hänvisning till språklagens (2009:600) skrivelser om det allmännas särskilda ansvar att skydda och främja det svenska teckenspråket.

11.2.5 Tolkavgift ska tas ut efter en period om sex år

Isof motsätter sig förslaget om att en tolkavgift ska tas ut efter en period om sex år eftersom det inte på vetenskaplig grund går att säga något generellt om hur lång tid det tar för en vuxen andraspråkinlärare att tillägna sig ett språk.

Det är många faktorer som samspelar vid språkinlärning, några är individuella och andra mer kontextuella (Cox & Sanz 2022). Till de mer individuella faktorerna hör ålder, tidigare skolbakgrund, erfarenhet av krig och konflikt, hälsa, ekonomisk utsatthet, den nuvarande livssituationen samt det nya språkets närhet till språk som individen redan talar. Också mer samhälleliga faktorer påverkar en individs möjligheter att tillägna sig ett nytt språk i vuxen ålder, som tillgången till sfi och andra språkfrämjande insatser.

Sammanfattningsvis beror vuxnas andraspråksinlärning på så många olika faktorer, både samhälleliga och individuella, att det inte går att säga något generellt om inlärningstakt (Abrahamsson & Bylund 2012).

12.10 Tolkavgift ska inte tas ut när danska, finska, isländska eller norska använts.

Isof instämmer i förslaget men anser att undantaget i enlighet med Deklarationen om nordiska språk (2024) bör omfatta alla de nordiska huvudspråken, även färöiska, grönländska och de samiska språken.

12.11 Tolkavgift ska inte tas ut när minoritetsspråk använts.

Isof instämmer i förslaget men anser att undantaget, i enlighet med lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724), bör gälla Sveriges fem nationella minoritetsspråk. Det överensstämmer också med språklagens (2009:600) bestämmelse om att det allmänna har ett särskilt ansvar att skydda och främja de nationella minoritetsspråken och bidra till en mer likvärdig behandling av Sveriges nationella minoritetsspråk.

Generella synpunkter som är väsentliga men som ligger utanför förslagen i betänkandet

Isof noterar att termen *minoritetsspråk* används på vissa ställen i betänkandet när det är *nationella minoritetsspråk* som åsyftas. Ett exempel på det är rubriken 12.11 *Tolkavgift ska inte tas ut när minoritetsspråk använts*. Eftersom det finns många minoritetsspråk i Sverige rekommenderar vi att det skrivs fram när det är de

nationella minoritetsspråken som avses för att undvika otydligheter och missförstånd.

I detta ärende har generaldirektör Malin Ekman Aldén beslutat. Föredragande har utredare Vanja Hermele varit.

Referenser

- Abrahamsson, Niclas & Bylund, Emanuel. (2012). Andraspråksinläring och förstaspråksutveckling i en andraspråkskontext. I: *Flerspråkighet – en forskningsöversikt*. Del 2. Vetenskapsrådets rapportserie, 5:2012.
- Ahlgren, Katrin & Rydell, Maria. (2020). Continuity and change. Migrants' experiences of adult language education in Sweden. *European journal for Research on the Education and Learning of Adults*, 11:3, s. 399–414.
<https://doi.org/10.25656/01:21095>
- Arbetsmarknadsdepartementet. (2025). *En översyn av vissa tolkfrågor* (Dir. 2025:16). Stockholm: Regeringskansliet
- Bugge, Edit & Hamnes Carlsen, Cecilie. (2025). *Språk- og samfunnskunnskapskrav for permanent oppholdstillatelse og statsborgerskap. Hvordan påvirkes innvandrere med lite skolegang av kravene? Hovedfunn og policy-anbefalinger fra IMPECT-prosjektet*. HVL-rapport 2025–5. Høgskulen på Vestlandet.
<https://hdl.handle.net/11250/4221139>
- Compton, S. (2020). Interpreter-mediated Interactions: Parent Participation in Individualized Education Plan Meetings for Deaf Students from Multilingual Homes. *Journal of Language, Identity & Education*, 19(4), 227–245.
<https://doi.org/10.1080/15348458.2019.1649150>
- Cox, Jessica G. & Sanz, Cristina. (2022). Learning a new language in older age. Psycholinguistic and cross-disciplinary approaches. I: Godfroid, Aline & Hopp, Holger (red.) *The Routledge Handbook of Second Language Acquisition and Psycholinguistics*. New York: Routledge, s. 85–96.
<https://doi.org/10.4324/9781003018872>
- Davidson, Annette Sofie, Falby Lindell, Johanna, Hansen, Cæcilie, Lutterodt, Melissa Catherine, Krasnik, Allan, Norredam, Marie Louise & Reventlow Susanne. (2022). General practitioners' experiences in consultations with foreign language patients after the introduction of a user's fee for professional interpretation: a qualitative interview study. *BMC Primary Care*, 23:103.
<https://doi.org/10.1186/s12875-022-01718-7>
- Fioretos, Ingrid, Gustafsson, Kristina & Norström, Eva. (2020). *Tolkade möten. Tolkningens betydelse för rättssäkerhet och integration*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Gustafsson, Kristina, Eva Norström & Linnéa Åberg. (2022). The right to an interpreter — A guarantee of legal certainty and equal access to public services in Sweden?. I: Mellinger, Christopher D. & Monzó-Nebot, Esther (red.) *Language Policies for Social Justice. Special issue. Just. Journal of Language Rights & Minorities*, 1(1–2), s. 165–192. <https://doi.org/10.7203/Just.1.24781>

Hellermann, J., Eskildsen, S. W., Pekarek Doehler, S., & Piirainen-Marsh, A. (2019). Conversation analytic research on learning-in-action. *The Complex Ecology of Second Language Interaction “in the Wild”*. Cham: Springer.

Hyltenstam, Kenneth & Milani, Tommaso M. (2012). Flerspråkighetens sociopolitiska och sociokulturella ramar. I: *Flerspråkighet – en forskningsöversikt*. Del 1. *Vetenskapsrådets rapportserie*, 5:2012. [2025-12-05]

Institutet för språk och folkminnen. (2026). *Offentligt finansierad tolkning: villkor, debatt och forskning*. Språkrådets rapportserie, 24:2026.

Nordiska ministerrådet. (2024). *Deklaration om nordisk språkpolitik*. PolitikNord 2024:710. Köpenhamn: Nordiska ministerrådet.
<https://doi.org/10.6027/politikkord2024-710>

Nordiska språkkonventionen. (1981). Konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om nordiska medborgares rätt att använda sitt eget språk i annat nordiskt land, Svaneke den 17 juni 1981 (SÖ 1982:93).

Ortiz Cobo, Monica, Kralik, Roman & Bianco, Rosella. (2020). Refugees’ L2 learning: new perspectives on language motivation research. *XLinguae*, 13(4), s. 64–80.
https://www.xlinguae.eu/files/XLinguae4_2020_5.pdf

Pokorn, Nike K. & Čibej, Jaka. (2018). Interpreting and linguistic inclusion – friends or foes? results from a field study. *Interpreting*, 24:2, s. 111–127.
<https://doi.org/10.1080/13556509.2017.1396406>

SFS 2009:600. Språklag. Utbildningsdepartementet.

SFS 2009:724. Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Kulturdepartementet.

Statens offentliga utredningar. (2026). Tolkavgift och förbud mot barntolkning (SOU 2026:23). Norstedts Juridik.